

Вікторія Бутова

студентка,

Тернопільський національний економічний університет

ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Давно відомо, що ринкова економіка побудована на господарській діяльності, результат якої є джерелом стійкого економічного розвитку. Особливий інтерес до цього має сфера господарювання в Україні. Запорукою успіху діяльності суб'єктів господарювання, пов'язаної з виробництвом, обміном, споживанням товарів та послуг, є відповідна нормативно-правова база. Успішність такої діяльності значною мірою залежить від рівня оволодіння суб'єктами необхідним обсягом знань, умінь, організаторських здібностей та ініціативи фахівців у галузі господарського права.

Господарські правовідносини передбачають правовий статус суб'єктів господарювання у здійсненні господарської діяльності. Переважно терміном «правовий статус» позначається сукупність прав і обов'язків фізичних та юридичних осіб, тобто прав і обов'язків суб'єктів права [4, с. 44].

Згідно Господарського кодексу України суб'єктами господарювання є учасники господарських відносин, які здійснюють господарську діяльність, реалізуючи господарську компетенцію (сукупність господарських прав та обов'язків) [2].

За характером та цілями господарської діяльності суб'єктів господарювання прийнято поділяти на:

1) суб'єкти, які безпосередньо здійснюють господарську діяльність. До них належать: індивідуальні підприємці; підприємства; інші господарські організації (банки, біржі, страхові компанії, інвестиційні фонди й компанії, промислово-фінансові групи, холдингові компанії); негосподарські організації, коли вони вступають у господарські відносини для виконання своїх цілей і завдань;

2) суб'єкти, які здійснюють управління господарською діяльністю. До них належать: державні органи господарського управління; державні та комунальні господарські об'єднання; галузеві міністерства й відомства; господарські відділи органів місцевого самоврядування.

Поряд з цим, законодавець виокремлює категорію суб'єктів господарського права, які мають назву «учасники відносин у сфері господарювання». Учасниками відносин у сфері господарювання є суб'єкти господарювання, споживачі, органи державної влади та органи місцевого самоврядування, наділені господарською компетенцією, а також громадяни, громадські та інші організації, які виступають засновниками суб'єктів господарювання чи здійснюють щодо них організаційно-господарські повноваження на основі відносин власності [1, с. 5].

Визначальною ознакою, що характеризує правовий статус суб'єкта господарського права, є його господарська компетенція (господарська правосуб'єктність). Проте для повної характеристики правового статусу суб'єктів господарського права велике значення мають й інші ознаки, що впливають на обсяг господарської компетенції та її характер.

Оскільки поняття компетенції є досить широким і застосовується в різних правових галузях (конституційному, адміністративному праві тощо), в Господарському кодексі України йдеться саме про господарську компетенцію, якою позначається не лише сукупність прав і обов'язків суб'єктів господарювання, а й сукупність повноважень, прав та обов'язків органу державної влади або органу місцевого самоврядування під час виконання своїх функціональних завдань у сфері господарювання [3, с. 40].

Врегульовані господарським правом відносини існують не тільки між суб'єктами господарювання, які, на нашу думку, є основним суб'єктом у господарському праві, а й за участю інших осіб, не характерних для суб'єктного складу господарських правовідносин, при цьому господарське право активно впливає на поведінку останніх з метою забезпечення єдиного господарського порядку. Наявність у осіб, що не є суб'єктами господарювання, певної окремої частини прав та обов'язків господарсько-правового характеру, які виникають таким чином у межах господарсько-правового регулювання, дають усі підстави визначати їх як суб'єктів господарського права за умови дотримання встановлених законом критеріїв та умов.

Суб'єкти господарювання реалізують свою господарську компетенцію на основі права власності, права господарського відання, права оперативного управління відповідно до визначення цієї компетенції в законодавстві [2]. Наведена норма має принципове значення, оскільки вказує на один із основних критеріїв визначення обсягу господарської компетенції суб'єктів господарювання – речове

право, за якого майно належить (закріплене) суб'єкту господарювання. Обмеження певних повноважень (прав) суб'єкта господарювання щодо володіння, користування і розпорядження майном або покладення на нього пов'язаних з реалізацією зазначених повноважень позначається на обсязі його господарської компетенції.

Проте право власності (господарського відання, оперативного управління) складає лише основу правового режиму майна суб'єктів господарювання, на якій базується їх господарська діяльність. Господарська діяльність може здійснюватися також на основі інших речових прав (права володіння, права користування тощо), передбачених Цивільним кодексом України.

Залежно від форми власності, напрямків діяльності, кількості учасників тощо засновники обирають організаційно-правову форму суб'єкта господарювання (акціонерне товариство, товариство з обмеженою відповідальністю, товариство з додатковою відповідальністю, повне товариство, командитне товариство). Здебільшого суб'єкти господарювання є юридичними особами. Проте Господарський кодекс України і Цивільний кодекс України передбачають здійснення господарської (підприємницької) діяльності і без створення юридичної особи.

Відповідно суб'єкт господарювання може бути створений за рішенням власника майна або уповноваженого ним органу, а у випадках, спеціально передбачених законодавством, також за рішенням інших органів, організацій і громадян способом заснування нового, реорганізації (злиття, приєднання, виділення, поділу, перетворення) діючого суб'єкта господарювання з дотриманням вимог законодавства.

Отже, правовий статус суб'єкта господарювання можна визначити як сукупність економічних, організаційних та юридичних ознак учасника правовідносин у сфері господарювання, встановлених у законодавстві або закріплених в іншій правовій формі, що дозволяють індивідуалізувати його шляхом виділення з інших суб'єктів правовідносин і кваліфікувати як суб'єкта господарського права. Визначальною ознакою, що характеризує правовий статус суб'єкта господарювання, є його господарська компетенція (господарська правосуб'єктність), яка реалізується на основі права власності, права господарського відання та права оперативного управління відповідно до визначення цієї компетенції у законодавстві.

Список використаних джерел

1. Апаров А. М., Малько Ж. С. Теоретико-правові проблеми визначення поняття «суб'єкт господарського права». Право та державне управління. 2014. № 1-2. С. 4-6.
2. Господарський кодекс України № 436-IV від 16.01.2003 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
3. Попадинець Г. О. Особливості правового статусу суб'єктів господарювання у сфері господарських правовідносин. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2018. № 2. Том 1. С. 39-42.
4. Юридична енциклопедія: в 6 т. / редкол.: Ю. С. Шемшученко (гол. ред.). Київ: Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2003. Т. 5. 768 с.